

Κακοποίηση – Όλες οι διαστάσεις του προβλήματος.

Η κακοποίηση σε όλες τις μορφές της είναι ένα πολύ συχνό φαινόμενο, η ακριβής συχνότητα του οποίου δεν μπορεί να είναι γνωστή, καθώς ο κοινωνικός στιγματισμός, η ντροπή και η ενοχή αποτρέπουν τη γνωστοποίησή του.

Η κακοποίηση αφορά τόσο στα παιδιά, όσο και στα ενήλικα άτομα. Το φαινόμενο της βίας στην οικογένεια προσβάλλει όλα τα ασθενέστερα μέλη της οικογένειας, σύζυγο ή σύντροφο, παιδιά, γονείς και οδηγεί αφενός στη φθορά και τη διάλυσή της και αφετέρου σε μακροπρόθεσμες τραυματικές εμπειρίες και δυσάρεστα αποτελέσματα στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, ιδίως των παιδιών και των γυναικών.

Ως ενδοοικογενειακή βία ορίζεται κάθε μορφή βίας μεταξύ υπαρχόντων και πρώην συντρόφων σε μια στενή σχέση, οπουδήποτε και οποτεδήποτε λαμβάνει χώρα η βία. Η κακοποίηση έρχεται σε πολλές μορφές – δεν είναι μόνο σωματική. Μπορεί να περιλαμβάνει, επίσης, σεξουαλική, συναισθηματική/ψυχολογική, κοινωνική, λεκτική, ψηφιακή και οικονομική κακοποίηση.

Αρχικά, η **σωματική κακοποίηση** περιλαμβάνει κάθε πράξη η οποία καταλήγει σε μη τυχαίο τραυματισμό του άλλου. Συμβαίνει όταν ένα άτομο χρησιμοποιεί φυσική δύναμη ενάντια σε άλλο άτομο. Η σωματική κακοποίηση μπορεί να ξεκινήσει με αργό ρυθμό και με διαλείψεις, για παράδειγμα ρίχνοντας ένα αντικείμενο ή ένα χαστούκι, και να γίνει πιο έντονη ή χειρότερη με την πάροδο του χρόνου. Σημάδια σωματικής βίας αποτελούν τα σπρωξίματα ή έντονα ταρακουνήματα, τα χαστούκια, τα έντονα πιασίματα, τα τρυπήματα ή γδαρσίματα, οι κλοτσιές, το φτύσιμο ή δάγκωμα, η προσπάθεια στραγγαλισμού ή πνιγμού, η χρήση όπλου, η επικίνδυνη οδήγηση, η κακομεταχείριση παιδιών ή κατοικίδιων ζώων, ο αποκλεισμός από την πρόσβαση στο σπίτι, η στέρηση ύπνου ή τροφής, η καταναγκαστική διατροφή και η σωματική συγκράτηση π.χ. τοποθέτηση στον τοίχο ή στο κρεβάτι.

Η **λεκτική κακοποίηση** περιλαμβάνει κάθε λεκτική επίθεση που έχει σκοπό τον ψυχολογικό-συναισθηματικό χειρισμό και έλεγχο του ατόμου. Εκτός

από τις ίδιες λέξεις κακοποιητικό είναι και το αυστηρό, απειλητικό ή πολύ ελεγκτικό ύφος που υιοθετεί το άτομο όταν επικοινωνεί με τον άλλο. Η λεκτική κατάχρηση είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό των συναισθηματικά καταχρηστικών σχέσεων. Ο δράστης κάνει συνεχώς δηλώσεις που χαρακτηρίζουν αρνητικά ένα άτομο με σκοπό τις σοβαρές επιπτώσεις στην αυτοεκτίμηση και την αυτοπεποίθηση του ατόμου που βιώνει τη λεκτική κατάχρηση. Η λεκτική βία συνήθως γίνεται με θυμωμένη φωνή, αλλά και με κρύες δηλώσεις που αποσκοπούν στην ταπείνωση ενός ατόμου και περιλαμβάνει τη χρήση προσβλητικών επιθέτων και ονομάτων, τη συνεχή κριτική, βωμολοχίες και ταπείνωση σε δημόσιο ή ιδιωτικό περιβάλλον, επιθέσεις κατά της νοημοσύνης, του σώματος ή της γονικής μέριμνας του ατόμου, ενώ συχνά δεν λείπουν οι τσιρίδες και οι φωνές.

Η **κοινωνική κακοποίηση** αφορά στην απομόνωση του θύματος και την απομάκρυνσή του από την οικογένεια και τους φίλους, αλλά και την αδυναμία συμμετοχής του σε κοινωνικές δραστηριότητες εξαιτίας εμποδίων που θέτει ο θύτης. Σκοπός του δράστη είναι ο απόλυτος έλεγχος και η αύξηση της δύναμης του επί του θύματος, ώστε να μην έχει υποστηρικτικό δίκτυο. Χωρίς ένα δίκτυο φίλων και την υποστήριξη της γονεϊκής οικογένειας είναι πολύ δύσκολο ένα άτομο να αφήσει μια καταχρηστική σχέση. Η κοινωνική κακοποίηση μπορεί να περιλαμβάνει παρακολούθηση τηλεφωνικών κλήσεων και μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, κριτική σε φίλους και οικογένεια, ο δράστης αποφασίζει με ποιους θα συναναστρέφεται το θύμα του και για πόσο χρονικό διάστημα, δεν επιτρέπεται επίσης στο θύμα να αναπτύξει οποιαδήποτε κοινωνική σχέση με γείτονες, ενώ φυσικά το θύμα υφίσταται και προφορική ή/και σωματική βία σε κοινή θέα ή μπροστά σε άλλους ανθρώπους.

Η **σεξουαλική κακοποίηση** είναι οποιαδήποτε μορφή αναγκαστικής ή ανεπιθύμητης σεξουαλικής δραστηριότητας. Ο δράστης της σεξουαλικής κακοποίησης μπορεί να χρησιμοποιεί σωματική δύναμη, να απειλεί ή να εκμεταλλεύεται ένα άτομο που δεν μπορεί να δώσει συναίνεση. Η σεξουαλική κακοποίηση έχει επιπτώσεις στη φυσική και συναισθηματική υγεία των ανθρώπων και μπορεί να οδηγήσει σε μακροχρόνια προβλήματα στην ψυχικής υγείας. Ως σεξουαλική κακοποίηση χαρακτηρίζεται ο βιασμός, η

πρόκληση πόνου κατά τη διάρκεια του σεξ, η επίθεση στα γεννητικά όργανα, το καταναγκαστικό σεξ χωρίς προστασία από εγκυμοσύνη ή σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, ο εξαναγκασμός σε σεξουαλικές πράξεις χρησιμοποιώντας σεξουαλικά εξευτελιστικές προσβολές, η ανεπιθύμητη επαφή, η ανεπιθύμητη έκθεση σε πορνογραφία, τα σεξουαλικά ανέκδοτα, η χρήση του σεξ για εξαναγκασμό σε συμμόρφωση.

Η **οικονομική κακοποίηση** μπορεί να είναι λεπτή, με έναν άνθρωπο να αποκτά σταδιακά τον έλεγχο των τραπεζικών λογαριασμών και των οικονομικών συναλλαγών. Η οικονομική κακοποίηση μπορεί, επίσης, να είναι προφανής, βίαιη και απειλητική. Για παράδειγμα, ένας άνδρας μπορεί να απαγορεύσει σε μια γυναίκα να εργάζεται ή να ξοδεύει τους μισθούς της.

Η **ψυχολογική/συναισθηματική κακοποίηση** περιλαμβάνεται και σε όλες τις άλλες μορφές κακοποίησης, ενώ αναφέρεται σε πράξεις και συμπεριφορές οι οποίες εμπεριέχουν απόρριψη, εκφοβισμό, απομόνωση, τρομοκρατία, εκμετάλλευση, υποτίμηση, συναισθηματική απροσφορότητα, όπως και ψυχολογικό-συναισθηματικό εκβιασμό. Πιο συγκεκριμένα, κακοποιητικές χαρακτηρίζονται οι συμπεριφορές που εμπεριέχουν διπλά μηνύματα, ταπείνωση, υποτίμηση δυνατοτήτων, σαρκασμό ή υπερεκτίμηση ικανοτήτων και υπερβολικές απαιτήσεις, υπερπροστασία και αυστηρό έλεγχο ή αδιαφορία, πολλή ευελιξία ή ακαμψία.

Στην περίπτωση των ζευγαριών κακοποιητική είναι η συμπεριφορά που εμπεριέχει αδικαιολόγητη και απρόκλητη ζήλια, επιδίωξη ελέγχου, υποτίμηση και απαξίωση.

Η κακοποίηση μπορεί, επίσης, να συνυπάρχει με την **παραμέληση**, η οποία ορίζεται ως αδυναμία κάλυψης των βασικών φυσικών και ιατρικών αναγκών, ενός εξαρτώμενου προσώπου, συναισθηματικής στέρξης ή / και εγκατάλειψης. Η παραμέληση περιγράφεται μερικές φορές ως **παθητική κακοποίηση**.

Στο σημείο θα πρέπει να διευκρινιστεί, ότι το φαινόμενο της βίας στην οικογένεια εμφανίζεται με διαφορετικά πρόσωπα, όχι μόνο ανάλογα με το

είδος της ασκούμενης βίας (σωματική, λεκτική, οικονομική, ψυχολογική κ.ά.) αλλά και ανάλογα με το πρόσωπο-θύμα κατά του οποίου στρέφεται.

Έτσι, οπωσδήποτε κακοποιητική χαρακτηρίζεται και η συμπεριφορά των γονιών που εμπεριέχει παραμέληση ή κακομεταχείριση: κακή ανεπαρκή διατροφή, ένδυση και στέγαση, κακή ιατρική φροντίδα, ανεπαρκή σχολική φοίτηση και εποπτεία. Παιδιά χωρίς φροντίδα για μεγάλο χρονικό διάστημα των οποίων η υγεία τίθεται σε κίνδυνο υφίστανται κακομεταχείριση. Μια συμπεριφορά χωρίς ζεστασιά, σεβασμό, στήριξη, σταθερότητα και διαθεσιμότητα προς το παιδί είναι κακοποιητική.

Στις ενήλικες σχέσεις ο θύτης συνήθως έχει μεγαλύτερη ισχύ (υλική, οικονομική, μυϊκή ή συναισθηματική), ενώ οι σύντροφοι που βιώνουν κακοποιητικές σχέσεις υφίστανται ένα συνεχές τραύμα. Αυτές οι σχέσεις μπορούν να υπονομεύσουν σοβαρά την αυτοεκτίμησή μας, ωστόσο κάποιοι άνθρωποι μπαίνουν σε αυτές έχοντας ήδη χαμηλή αυτοεκτίμηση, λόγω τραύματος ή δυσλειτουργικής ανατροφής στην παιδική ηλικία. Πιστεύουν ότι είναι κατώτεροι από τους άλλους και ότι αυτά που αισθάνονται, σκέφτονται, χρειάζονται ή επιθυμούν, είναι λιγότερο σημαντικά. Αυτή είναι η κρυμμένη ντροπή τους.

Ως αποτέλεσμα, διατηρούν την υποσυνείδητη πεποίθηση ότι δεν τους αξίζει να αγαπηθούν για αυτό που πραγματικά είναι, αλλά ότι πρέπει να κερδίσουν την αγάπη. Αυτό προκαλεί ανασφάλεια και φόβο εγκατάλειψης.

Η ενδοοικογενειακή βία ανήκει κατά κανόνα στο χώρο της **αφανούς εγκληματικότητας** και αυτό γιατί εκτός από το συναίσθημα ντροπής και ενοχής που προαναφέρθηκε, ένα πρόσθετο και δύσκολο πρόβλημα στην ανάδειξη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας είναι η ελπίδα των θυμάτων της βίας, ότι τα σχετικά φαινόμενα θα είναι περαστικά, ότι ο ομαλός έγγαμος βίος ή η ομαλή συμβίωση θα αποκατασταθούν στο μέλλον, αλλά και η απροθυμία των θυμάτων να συνεργαστούν προκειμένου να «περισωθεί» η οικογένεια.

Η βία στην οικογένεια είναι συχνά πλασμένη και στενά δεμένη με κοινωνικές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας και του άντρα στην οικογένεια,

για την εξουσία του άνδρα αρχηγού της οικογένειας και την υποχρέωση των υπολοίπων μελών της οικογένειας σε υποταγή, ενώ όχι σπάνια παρεμβάλλονται προβληματισμοί για τον κίνδυνο διάλυσης της οικογένειας αν παρέμβουν τρίτοι στο πρόβλημα, για την τύχη των παιδιών μετά από ενδεχόμενη διάλυσή της κ.ά.

Το πρόβλημα της βίας στην οικογένεια, αναμφίβολα είναι υπαρκτό πρόβλημα στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, μόνο από το 2011 έως σήμερα η Ελλάδα μετράει 63 δολοφονίες γυναικών - από σύντροφο, νυν, πρώην, πατέρα κ.ο.κ.- και 27 απόπειρες. Η έκταση του, ωστόσο, είναι ακαθόριστη, καθώς δεν έχουμε επίσημες στατιστικές γενικότερα αλλά και ειδικότερα για τις γυναικοκτονίες, αφού οι δολοφονίες των γυναικών «λόγω του φύλου τους», δεν καταγράφονται ως τέτοιες, σε αντίθεση με άλλες χώρες της Ευρώπης.

Σύμφωνα, λοιπόν, με ευρήματα που ανακοίνωσε το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2005, η ενδοοικογενειακή βία έχει καταστεί για τις Ευρωπαίες, μεταξύ 15 και 44 χρόνων, η πρώτη αιτία θανάτου και αναπηρίας, αφήνοντας πίσω ακόμη και τα αυτοκινητικά δυστυχήματα ή τον καρκίνο.

Η μεγαλύτερη έρευνα που έχει γίνει στην ΕΕ για την έμφυλη βία (FRA 2014), καταγράφει ότι 50 γυναίκες στην ΕΕ δολοφονούνται κάθε εβδομάδα από νυν ή πρώην σύντροφό τους. Κάθε μέρα, σε όλο τον κόσμο, δολοφονούνται 137 γυναίκες, κατά μέσο όρο, από (πρώην ή νυν) συζύγους ή συντρόφους ή από κάποιο μέλος της οικογένειας τους.

Από τις 87.000 δολοφονίες γυναικών παγκοσμίως, το 2017, το 58% διαπράχθηκε από (πρώην ή νυν) συζύγους ή συντρόφους ή μέλη της οικογένειας τους, σύμφωνα με νέα στοιχεία του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα (UNODC).

Κάθε είδος κακοποίησης είναι σοβαρό και δεν αξίζει σε κανέναν να βιώνει οποιαδήποτε μορφή κακοποίησης.

Ξανθού Εμμανουέλα
Msc Συμβουλευτική Ψυχολόγος

ΚΑΝΕΙΣ ΜΟΝΟΣ!

Γραμμές στήριξης SOS:

15900 Γυναίκες θύματα βίας

210 9700814 Γραμμή SOS Δίπλα σου – Ελληνικό Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης

197 Γραμμή άμεσης κοινωνικής βοήθειας

10306 COVID

1056 Χαμόγελο του παιδιού

1107 Εθνική Γραμμή Προστασίας του Παιδιού

1031 OKANA

22213- 51826

22213-51827 Κέντρο Συμβουλευτικής Γυναικών Θυμάτων Βίας Δ. Χαλκιδαίων

Χρήσιμες ιστοσελίδες:

<https://diotima.org.gr/>

<https://ysterografoisotita.gr/>

<https://symvstathmos.wordpress.com>

Βιβλιογραφία:

1. Αντωνοπούλου, Χ. (1991). *Η κακοποιημένη γυναίκα-θύτης. Σχέσεις δράστη – θύματος από θυματολογική σκοπιά*. Ελληνική Εταιρεία Θυματολογίας, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή
2. Αλεξιάδης Σ. (2004). *Εγκληματολογία*. Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη - Δ΄ Έκδοση.
3. Safety and Justice, (June, 2003). *The Government's Proposals on Domestic Violence*, Home Office.
4. *Violence against women: An EU- wide survey. Main results*. (2014).
<https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>